

ד תשרי תשע"ו, 17.9.2015

גיליון מס' 476

פרשת וילך

גאולת הייסורים

מאת דוב גומליב, משואות יצחק

תשוש ומתוסכל, מאוכזב ומובס – כך מצטייר משה רבינו בפרשתנו. בערוב ימיו, לקראת סיומה של הדרמה המקראית, משה עדיין חדור אמונה בה' ותורתו, אך אין לו שום אשליות באשר למידת כשלוננו האישי בעיצובו וחינוכו של עם ישראל: "הן בעודני חי עמכם היום ממרים היתם עם ה', ואף כי אחרי מותי... ידעתי... כי השחת תשחתון, וסרתם מן הדרך אשר צויתי אתכם".

משה אומנם הצליח במשימתו להנהיג את העם ולהוליך את בני ישראל אל סף הארץ המובטחת, אבל לא עלה בידו לשנותם, ולהפכם מעם קשה עורף, מפר ברית, עושה את הרע בעיני ה'. הוא השכיל לשלב יחד ערב-רב של עבדים וליצור מהם עם, במשך 40 שנות נדודים במדבר – אך נכשל במשימה הרוחנית האדירה, ולהטביע בהם "לב חדש ורוח חדשה". אך אם נמנע ממשה להחזיר בתשובה את ישראל – גם נבצר ממנו כידוע להוליך אותם ליעדם הסופי הנכסף – ארץ זבת חלב ודבש, כנאמר בפרשתנו: - "וה' אמר אלי, לא תעבור את הירדן הזה", ובפרשת האזינו – "כי מנגד תראה את הארץ, ושמה לא תבוא".

ואנו תוהים – היה אפשר לגמול למשה על כל מאמציו ההרואיים, על כל נאמנותו ומסירתו כפויית הטובה, במשך שנים. היכן כאן מידת הרחמים? קצת נחת רוח ומה עם הסיפוק הסופי, סגירת המעגל? האם משה עשה הוא דבר בל יכופר? וגם אם כן, יש לשער שבוודאי התחרט על מעשהו, והרי שערי תשובה אינם נעולים בפניו. האם נטול זכויות הוא? אותו משה שכאשר עצם קיומו של עם ישראל הועמד בספק מחמת חטא החטאים – עגל הזהב – התייצב לפני ה' ודרש מחילה ללא תנאי – באיום של ויתור מוחלט על עתידו הוא. ואין כאן כל זכר להופעתו המזהירה בבמת ההסטוריה של הרוח: "ואם אין, מחני נא מספרך אשר כתבת".

גבורתו האילעית של משה מזהירה מאוד במישור הציבורי, אך במישור האישי, בתגובתו לגזר דין הטרואגי של אי כניסתו לארץ, הוא אינו מוחה ואינו בוכה, אלא מגיב כגדולי מקרא אחרים – באיפוק, בציינתנות ובהבלגה, בקבלת דין שמיים ללא ערעור. מדוע שערי תשובה נעולים בפני משה, למה מיצוי הדין איתו מתבצע במלוא חומרתו, על עברה אחת ויחידה!?

במסכת מנחות (כט) ישנה אגדה מפורסמת הסותרת, אך גם מאזנת ומשלימה, את תפיסת הגמול המקראי. משה משוגר קדימה בהיסטוריה במעין מנהרת הזמן ומוצא את עצמו יושב בבית מדרשו של רבי עקיבא. הוא שומע אותו מלמד חידושי תורה בלתי מוכרים לו, אך מתרשם עמוקות מגדלותו, ומבקש מהקדוש ברוך הוא: - מאחר ו"הראיתי תורתו, הראני שכרה". ואז מוצג בפניו שצוררים רומאים מענים אותו וסורקים את בשרו של עקיבא במסרקות של ברזל, עד ליציאת נשמתו. "אמר (משה) לפניו: ריבוננו של עולם זו תורה וזו שכרה? אמר לו 'שתוק,

כך עלה במחשבה לפני! "שתוק" – זו תשובתו של ה' למשה על שהוא העז לשאול לפרש אי ההתאמה המשועת – אי הצדק הזועק לשמיים – בין תורתו של עקיבא ובין שכרו על תורתו?!
הרב יוסף דב הלוי סולוביצ'יק מציע סיוע מחשבתי למבוכה זאת. הוא קובע: "הדיור יחד, של א-להים ואדם, במעון אחד... בעיקרה חווית סבל היא. האדם... נתבע ע"י הא-להים להקרבה עצמית המתבטאת במאבק עם יצרו, בשבירת הרצון. יופיה של הדת הוא באופקים הנשגבים שהוא מגלה לאדם, אך הללו אינם אפיקים של תשובות ופתרונות, אלא של שאלות ובעיות חדשות". והוא מסכם, בהשתמשו בצמד מונחים בלועזית, זה כנגד זה. דומים הם בצליל אך מנוגדים הם לחלוטין במשמעות. "הקדושה", הוא כותב, "אינה PARADISE אלא PARADOX", לא גן עדן עלי אדמות כי אם סתירה חידתית מיניה וביה, שלא ניתן לישיבה ובלי כל סיכוי של פתרון. "אין היסורים שאדם נידון בהם באים עליו כעונש דווקא", כותב הרב סולוביצ'יק במסתו הגדולה 'קול דודי דופק'. זיקת האדם לא-להים מתבטאת בקורבן תמיד. רק על ידי הקורבן וההשתעבדות הגמורה לה, מגיע האדם לחרותו המלאה – לגאולה."
"לא תעבור את הירדן הזה": - בסבלו הכבד והמופנם, בהבלגתו ובציותו, בהכנעתו ובשתיקתו בפני הגזירה הא-לוהית – אכן הגיע משה ליעדו הנכסף – לארץ ישראל הטרנצנדנטית, למקדש של מעלה – ולקודש הקודשים!

דב גוטליב, יליד אנגליה, למד ספרות והסטוריה באוניברסיטת לונדון ומקצועות הקודש בבית מדרש לרבנים Jews College. עלה ארצה עם רעייתו נעמי בשנת 1964 **למשואות יצחק**. עסק בחקלאות ובהוראה במקצועות שונים במוסדות האזור (ובין היתר בישיבת הקיבוץ בעין צורים). בעבר ריכז את החינוך, כיהן כמזכיר פנים ולקח חלק בועדות השונות. היום עוסק בעיקר בחקר (עצמאי) של תולדות תרבויות העמים.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il